

Ecologisch onderzoek aanleg ondergrondse Jaarbeursplein- garage

25 maart 2013

Ecologisch onderzoek aanleg ondergrondse Jaarbeursplein- garage

**Ecologisch onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet in de
vorm van een quickscan en een vleermuizeninventarisatie.**

Verantwoording

Titel	Ecologisch onderzoek aanleg ondergrondse Jaarbeursplein-garage
Opdrachtgever	Gemeente Utrecht Projectorganisatie Stationsgebied
Projectleider	L.J.J. (Lotte) Schouten
Auteur(s)	L.J.J. (Lotte) Schouten
Tweede lezer	F. (Frank) Aarts
Uitvoering veldwerk	F. (Frank) Aarts, V. (Vincent) Wisgerhof, J. (James) Lidster, C. (Carolien) Wegstapel
Projectnummer	1209743
Aantal pagina's	23 (exclusief bijlagen)
Datum	25 maart 2013
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale versie. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Meten, Inspectie & Advies
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon +31 30 28 24 82 4
Fax +31 30 28 89 48 4

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon	5
1 Inleiding.....	9
1.1 Aanleiding en doel	9
1.2 Natuurwetgeving	9
1.3 Methode	10
2 Locatie en ontwikkeling	13
2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling	13
3 Soortverspreiding en toetsing Flora- en faunawet.....	15
3.1 Algemeen	15
3.2 Overzicht van effecten.....	15
3.3 Flora	16
3.4 Grondgebonden zoogdieren.....	16
3.5 Vleermuizen	16
3.5.1 Broedvogels	18
3.5.2 Amfibieën en reptielen.....	19
3.5.3 Vissen.....	19
3.5.4 Ongewervelden	19
4 Conclusies en aanbevelingen	21
4.1 Conclusie.....	21
4.2 Aanbevelingen.....	21
5 Literatuur.....	23

Bijlage(n)

1. Toelichting natuurwetgeving
2. Gehanteerde methode vleermuizeninventarisatie

1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurwetgeving die bij dit project relevant is, en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In opdracht van Projectorganisatie Stationsgebied van de gemeente Utrecht heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de ontwikkeling van de toekomstige ondergrondse Jaarbeurspleingarage. De omvang en aspecten van de beoogde ontwikkeling zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurwetgeving

De huidige natuurwetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro). De NB-wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de NB-wet noodzakelijk.

In de Wro is de planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vastgelegd. Toetsing hieraan vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen.

Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurwetgeving is opgenomen in bijlage 1.

De beoogde planlocatie is gelegen in de binnenstad van Utrecht in de provincie Utrecht. De afstand tot het meest nabij Natura 2000-gebied bedraagt circa 5.500 meter. De afstand tot het meest nabij gelegen deel van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) bedraagt circa 3.000 meter. Gezien het lokale karakter van de ingreep worden effecten op Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur niet verwacht. Deze toetsing richt zich daardoor alleen op het beschermingsregime voortkomend uit de Flora- en faunawet.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 10 juli 2012
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen
- Eerder uitgevoerd “Ecologisch onderzoek Stationsgebied Utrecht” [Tauw, 2009, kenmerk R001-4570833RJR-kmi-V01-NL]

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ontwikkeling is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten. Voor de soorten waar op voorhand een effect niet kan worden uitgesloten is een nader onderzoek uitgevoerd. De resultaten van het nader onderzoek zijn eveneens verwerkt in deze rapportage.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht van deze bronnen is opgenomen in hoofdstuk 5.

2 Locatie en ontwikkeling

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

De onderstaande figuur geeft de ligging van het plangebied weer.

Figuur 2.2.1 Ligging plangebied globaal begrensd (rode contour) [© Gemeente Utrecht].

Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit de bovengrondse jaarbeurspleingarage, het Jaarbeursplein met de aanwezige fietsparkeerplaatsen en het café Dinner, de jaarbeursplein traverse en een deel van de Croeselaan. Groen is aanwezig op het Jaarbeursplein en in de vorm van bomenrijen langs de Croeselaan. Een impressie van het plangebied is gegeven in figuur 2.2.

Figuur 2.2.2 Impressie van het plangebied.

Beoogde ontwikkeling

De bestaande jaarbeurspleingarage wordt gesloopt. Deze werkzaamheden vallen buiten de scope van deze rapportage. De toekomstige jaarbeursplein wordt ondergronds gerealiseerd. De planning is dat in het laatste kwartaal van 2013 wordt gestart met het bouwrijp maken van de locaties. Het kappen van het aanwezige groen, met name langs de Croeselaan, gaat hieraan vooraf.

3 Soortverspreiding en toetsing Flora- en faunawet

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn.

3.2 Overzicht van effecten

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Tijdelijke invloeden:

- Geluid en trilling bij grondwerken
- Licht tijdens de bouwfase
- Trillingen bij realisatie damwanden
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen

Permanente invloeden:

- Afbraak van gebouwen
- Kap van bomen
- Aanleg parkeergarage

3.3 Flora

Soortverspreiding

Bij het oriënterende veldbezoek is een indruk verkregen van de aanwezige standplaatsen en is gekeken naar de aanwezige soorten (vaat)planten. Er zijn geen (strikt) beschermde vaatplanten waargenomen en deze worden tevens niet in het plangebied verwacht. In het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig voor (strikt) beschermde vaatplanten. Aanwezigheid van (strikt) beschermde vaatplanten in het plangebied wordt op basis van het aanwezige habitat uitgesloten.

Toetsing

Niet van toepassing.

3.4 Grondgebonden zoogdieren

Soortverspreiding

In het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor (strikt) beschermde grondgebonden zoogdieren. Aanwezigheid van grondgebonden zoogdieren wordt uitgesloten.

Toetsing

Niet van toepassing.

3.5 Vleermuizen

Soortverspreiding

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Alle vleermuissoorten die in Nederland voorkomen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en genieten hierdoor strikte bescherming. Op basis van verspreidingsgegevens [Limpens *et al.*, 1997; Limpens *et al.*, 2009; www.zoogdieratlas.nl] en eerder uitgevoerd onderzoek gericht op vleermuizen [Tauw, 2009] kan aanwezigheid in het plangebied van de Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger niet worden uitgesloten. Beide soorten zijn gebouwbewonende soorten. Tijdens eerder uitgevoerd onderzoek [Tauw, 2009] is het plangebied ter hoogte van de Croeselaan aangemerkt als foerageergebied en vliegroute. Er is toen geen verblijfplaats vastgesteld. Uit dat onderzoek bleek dat de omgeving van het plangebied eveneens intensief gebruikt wordt door met name individuen van de Gewone dwergvleermuis.

Omdat het eerder uitgevoerde nader onderzoek naar vleermuizen gedateerd is [Tauw, 2009] en aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied niet kan worden uitgesloten, is nogmaals nader onderzoek uitgevoerd. Het plangebied kan onderdeel uitmaken van het leefgebied van vleermuizen in de vorm van foerageergebied en (onderdeel van een) vliegroute. Vaste verblijfplaatsen worden niet verwacht, door de afwezigheid van potentiële verblijfplaatsen (Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger verblijven in gebouwen). Boombewonende vleermuissoorten worden niet verwacht in het plangebied. Nader onderzoek is noodzakelijk om de aanwezigheid van essentiële onderdelen van het leefgebied van vleermuizen vast te stellen dan wel uit te sluiten.

Resultaten nader onderzoek

In de maanden juni tot en met september is er soortgericht onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Hiervoor zijn in totaal twee veldbezoeken aan het plangebied gebracht. De gehanteerde methode voor de uitvoering van het soortgericht onderzoek staat beschreven in bijlage 2.

Algemeen

Activiteit van vleermuizen is erg laag in het plangebied. In figuur 3.1 zijn de resultaten (vooral puntwaarnemingen) van het onderzoek in kaart gebracht.

Vliegroute

De groenstructuur in de middenberm van de Croeselaan wordt door individuen van de gewone dwergvleermuis (2-3 individuen) gebruikt als vliegroute. Deze route vormt een verbinding van en naar de Leidsche Rijn en verblijfplaatsen ten noorden van de Leidsche Rijn. Boven het Jaarbeursplein en omgeving zijn vier gewone dwergvleermuizen overvliegend waargenomen, zonder hierbij een vaste structuur te volgen. Enkele van deze individuen vlogen richting de Croeselaan, waar zij vervolgens de groenstructuur volgden.

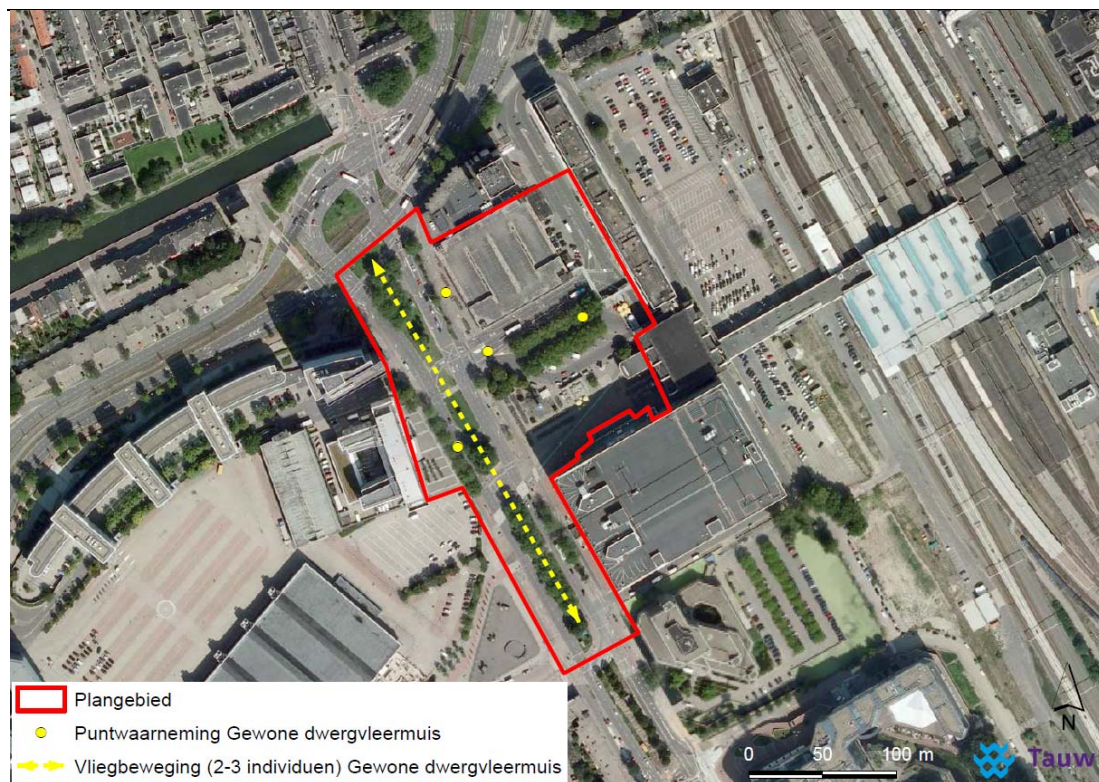
Foerageergebied

De groenstructuur in de middenberm van de Croeselaan wordt af en toe gebruikt als foerageergebied door gewone dwergvleermuizen. Dit zijn enkel individuen van gewone dwergvleermuizen die op vliegroute ook foerageeractiviteit vertonen.

Toetsing

De aanleg van de jaarbeursplein-garage op het Jaarbeursplein heeft geen effect op vleermuizen. Het Jaarbeursplein wordt slechts zeer incidenteel gebruikt door vleermuizen. Hierbij maken de vleermuizen geen specifiek gebruik van aanwezige structuren, maar 'vliegen ze over'. Negatieve effecten in dit deel van het plangebied zijn hierdoor uitgesloten.

De groenstructuur in de middenberm van de Croeselaan maakt echter wel deel uit van functioneel leefgebied van vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen maken gebruik van de groenstructuur als vliegroute tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Deze verbinding is van belang, omdat het een van de weinige groenstructuren is die leefgebied van vleermuizen ten noorden van de Leidsche Rijn verbindt met leefgebied ten zuiden van de Leidsche Rijn. Ook tijdens eerdere vleermuizeninventarisaties is dit belang aangetoond [Tauw, 2009]. Afhankelijk van de plannen met betrekking tot de kap van bomen [zie notitie Tauw, 2012] treden er geen negatieve effecten op het leefgebied van vleermuizen op. De afstand tussen de bomen die gehandhaafd blijven, valt binnen de minimale afstand van 50 meter die voor een Gewone dwergvleermuis noodzakelijk is om een 'gap' in een vliegroute te overbruggen. Indien wordt afgeweken van het huidige kapplan (plankaart 34432-Eindsituatie van het IBU), geldt dat opnieuw moet worden gekeken of er negatieve effecten optreden. Dit is in dit stadium echter nog niet bekend. Te allen tijde geldt dat werkzaamheden niet mogen worden uitgevoerd in de periode van ochtend- en avondschemer in de actieve periode van vleermuizen (globaal van maart tot en met oktober) met gebruik van kunstmatige verlichting.

Figuur 3.1 overzicht van de (punt)waarnemingen van vleermuizen in het plangebied.

3.5.1 Broedvogels

Soortverspreiding

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Deze periode loopt van 15 maart tot 15 juli. Deze periode is slechts indicatief. Ook buiten deze periode zijn in gebruik zijnde nestlocaties beschermd. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën: de nesten van categorie 1 tot en met 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van categorie 5 in principe alleen tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Een overzicht is opgenomen in bijlage 1.

Het plangebied beschikt in zeer beperkte mate over geschikt biotoop voor algemene broedvogels. Geschikte locaties bevinden zich ter hoogte van de Croeselaan. De overige (beperkte) groenstructuren zijn zeer minimaal geschikt voor nestlocaties van algemene broedvogels.

Jaarrond beschermde nestlocaties worden in het plangebied niet verwacht. Geschikt biotoop ontbreekt hiervoor. Ook tijdens het oriënterend veldbezoek zijn geen jaarrond beschermde nestlocaties aangetroffen.

Toetsing

Alle broedende vogels, hun broedplaatsen en de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode (globaal van 15 maart – 15 juli). Echter ook buiten deze periode zijn in gebruik zijnde nesten beschermd. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. In het plangebied worden echter alleen nestlocaties van algemene broedvogels verwacht.

Over het algemeen geldt dat de sloop van gebouwen en het verwijderen van bomen, struiken en overige groenstructuren dienen gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dient daarom buiten het vogelbroedseizoen gestart te worden of te worden uitgevoerd. Voor algemene broedvogels geldt in ieder geval dat geen in gebruik zijnde nesten verstoord of verwijderd mogen worden.

3.5.2 Amfibieën en reptielen*Soortverspreiding*

Het plangebied is ongeschikt voor het voorkomen van (strikt) beschermde amfibieën en reptielen. Aanwezigheid van (strikt) beschermde amfibie- en reptielsoorten is uitgesloten.

Toetsing

Niet van toepassing.

3.5.3 Vissen*Soortverspreiding*

Er bevindt zich geen open water in het plangebied, waardoor de aanwezigheid van (strikt) beschermde vissoorten is uitgesloten.

Toetsing

Niet van toepassing.

3.5.4 Ongewervelden*Soortverspreiding*

Als ongewervelden zijn in de Flora- en faunawet naast dagvlinders en libellen ook enkele kevers (zoals het Vliegend hert, Brede geelrandwaterroofkever, Gestreepte waterroofkever), weekdieren (zoals de Platte schijfhoren) en een kreeftachtige (Rivierkreeft) beschermd door de Flora- en faunawet. Het plangebied en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschaps-)elementen. De aanwezigheid van en effecten op deze soorten worden dan ook uitgesloten.

Toetsing

Niet van toepassing.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Tauw heeft in opdracht van de gemeente Utrecht een oriënterend veldbezoek gebracht aan de locatie voor de ondergrondse Jaarbeursplein-garage en omgeving, en heeft nader onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied. In 2009 is voor het totale stationsgebied al ecologisch onderzoek uitgevoerd. Het toenmalige plangebied is nu opgesplitst in kleine deelgebieden, waarvoor opnieuw ecologisch onderzoek wordt uitgevoerd. Een dergelijke update is gewenst in verband met de houdbaarheid van de data op termijn. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken worden de volgende conclusies getrokken:

Vleermuizen

- De Gewone dwergvleermuis maakt gebruik van het plangebied als (onderdeel) van een vliegroute. Op deze vliegroute wordt tevens door de individuen gefoerageerd.
- Negatieve effecten op vleermuizen bij doorgang van de werkzaamheden zijn uitgesloten, onder de volgende voorwaarden:
 - Indien wordt afgeweken van het huidige kapplan (plankaart 34432-Eindsituatie van het IBU), geldt dat opnieuw moet worden gekeken of er negatieve effecten optreden [zie ook Tauw, 2012].
 - Te allen tijde geldt dat werkzaamheden met gebruik van kunstmatige verlichting niet mogen worden uitgevoerd in de periode van ochtend- en avondschemer in de actieve periode van vleermuizen (globaal van maart tot en met oktober)

Vogels

- De werkzaamheden dienen te worden gezien als een voor vogels verstorende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen gestart te worden of te worden uitgevoerd. De grenzen van het broedseizoen zijn arbitrair, globaal tussen half maart en half juli

Overige soorten

- In het plangebied worden geen overige (strikt) beschermde soorten verwacht. Dit betreft flora, grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden

Zorgplicht

- Voor alle in het wild voorkomende planten en dieren is te allen tijde de zorgplicht van kracht

4.2 Aanbevelingen

In het algemeen geldt dat de ontwikkelingen in het stationsgebied van Utrecht ook positieve effecten kunnen hebben voor bijvoorbeeld vleermuizen en vogels. Deze geschiktheid kan afhangen van relatief kleine details. Voorbeelden van maatregelen ter ondersteuning van populaties van aanwezige (beschermde) soorten zijn onder andere:

- Het gebruiken van zoveel als mogelijk inheemse planten en bomen. Inheemse insectensoorten kunnen hier vaak beter op gedijen. Voor vleermuizen en vogels zijn nachtvlinders en andere insecten een belangrijke voedselbron

- Door het plaatsen van bomen, met een beperkte onderlinge afstand, kunnen vliegroutes voor vleermuizen worden gecreëerd of versterkt. Hierdoor wordt het stedelijk gebied toegankelijker voor deze soortgroep
- Door het creëren van artificiële verblijfplaatsen in de nieuwbouw kunnen nieuwe verblijfplaatsen voor vleermuizen en vogels worden gecreëerd waardoor het in stand houden van de populatie mogelijk is. Te denken valt aan vleermuisstenen, -kasten, vogelvides en gierzwaluwpannen

Planning en geldigheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en van de sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. Met name bij het in ongebruik raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

Bij de planprocessen van de toekomstige inrichting is het raadzaam om tijdig een ecooloog te betrekken in verband met de mogelijke effecten die de nieuwbouw met zich mee brengt. Op die manier kan tevens tijdig nagedacht worden over zaken als ecologisch wenselijke verlichtingsplannen en aanverwante inrichtingsvraagstukken.

5 Literatuur

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Limpens, H., Regelink, J. & Koelman, R., 2009]

Cursusmateriaal: Vleermuizen en planologie.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]

Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[SOVON, 2002]

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw bv, 2009]

Rapport: Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht. Vleermuizen, vaatplanten en broedvogels. Kenmerk: R001-4570833RJR-kmi-V01-NL

[Tauw, 2012]

Notitie Vleermuizen Croeselaan Utrecht. Kenmerk: N001-1205660RVJ-kmi-V01-NL

www.zoogdieratlas.nl

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.vogelbescherming.nl

Bijlage

1

Toelichting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën namelijk:

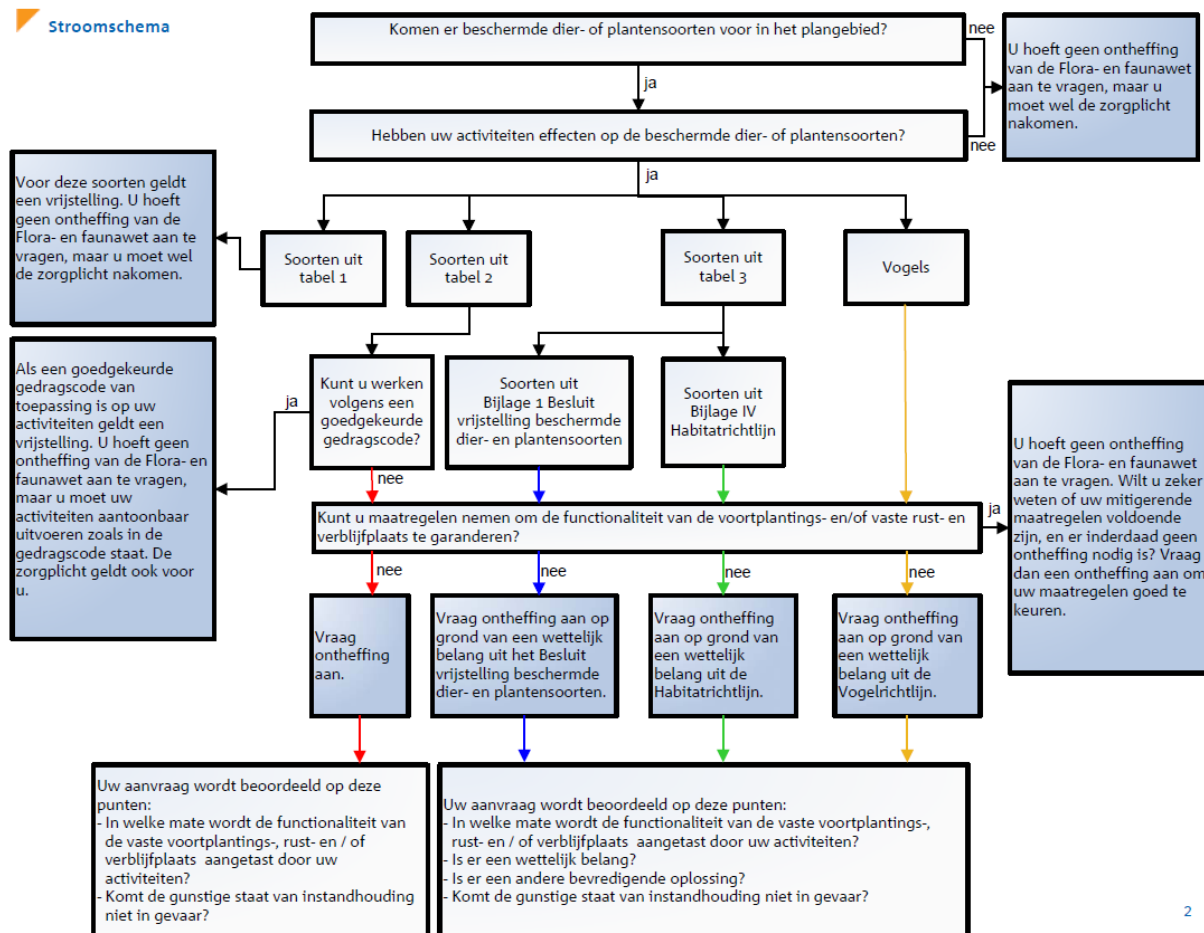
- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Daarnaast zijn van een aantal soorten de vaste rust- en verblijfplaatsen én de functionele omgeving jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van EL&I. Een mitigatieplan of ontheffing dient in het bezit te zijn voorafgaand aan de start van de uitvoeringsfase.

- Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd
Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, beschadigen of verwijderen van beschermde planten
Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren
Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijf- en voortplantingsplaatsen
Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren
Artikel 13: Verbod: bezit van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2- en 3-soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2- of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mag worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van EL&I in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van EL&I geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van EL&I eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort¹

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

Voor tabel 3-soorten uit de bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan onder andere gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

¹ De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen.

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is van alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat álle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil)
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus)
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk)
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil)
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk)

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 tot en met 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw*. De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd. De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen. Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenvalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht*.

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

- a) - *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
 - *Veiligheid van het luchtverkeer*
 - *Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren*
 - *Bescherming van flora en fauna*
- b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken". De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode Lijst

De Rode Lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode Lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt gebracht. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijstsoorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist.

Bijlage

2

Gehanteerde methode vleermuizeninventarisatie

Methode vleermuizeninventarisatie

Het inventarisatie is uitgevoerd conform het vleermuizenprotocol NGB 2012 (NetwerkGroeneBureaus). In het vleermuisprotocol is de minimale onderzoeksverplichting vastgelegd om te komen tot een kwalitatief gedegen onderzoek. Voor de inventarisatie wordt gebruik gemaakt van batdetectors type Petterson D240x. Indien noodzakelijk wordt het onderzoek aangevuld met het geluidsanalyseprogramma Batsound. Het veldwerk is alleen uitgevoerd onder gunstige weersomstandigheden.

Het onderzoek richt zich met name op de volgende soorten: Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger.

Optimale onderzoekperiode	Tijdstip van onderzoek	Datum bezoek	Focus
15 april – 1 oktober	Avond	14 juni 2012	Vliegroutes en foerageergebieden
	Avond	28 augustus 2012	Vliegroutes en foerageergebieden